

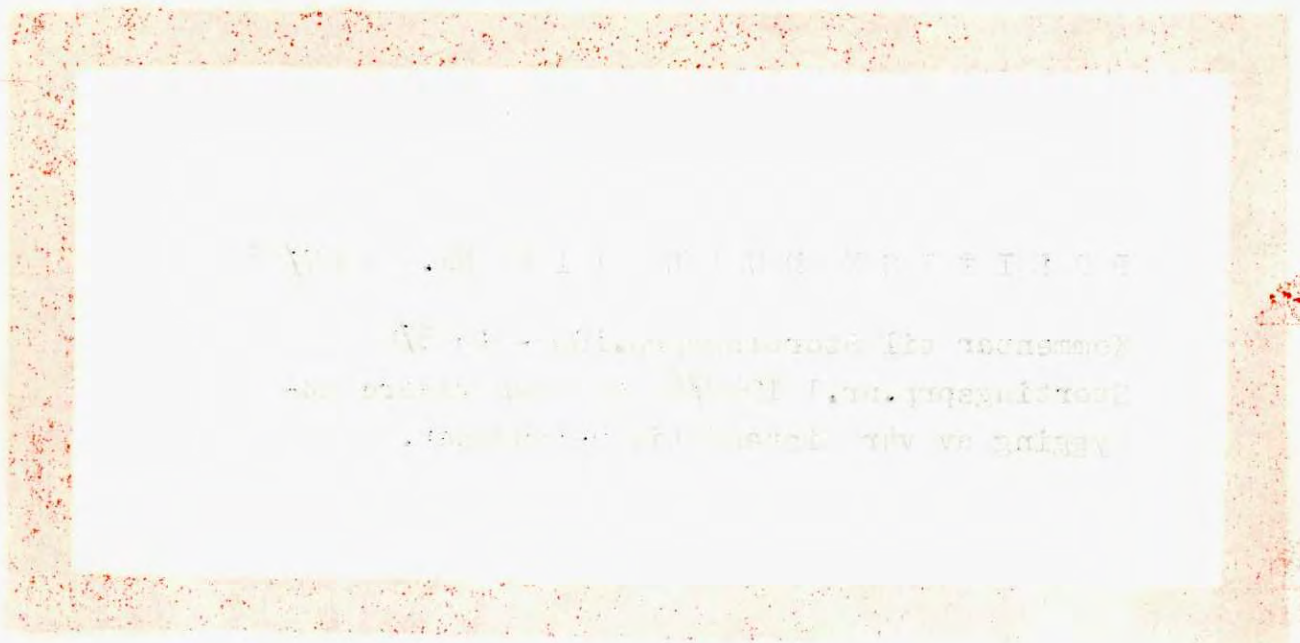
SUF

P O L I T I S K B U L L E T I N NR.3 1967/68

Kommentar til Stortingsprp.109 - 1966/67 og
Stortingsprp.nr.1 1967/68 om "den videre ut-
bygging av vår bistand til u-landene".

AKP

Kommentar til Stortingsprp.109 - 1966-67 og Stortingsprp. nr.1
1967-68 om "den videre utbygging av vår bistand til u-landene".

Utarbeidet av Vigdis Vollset, Brigt Kristensen og Sigurd Allern.

Denne kommentar er opprinnelig utarbeidet på oppfordring fra SF's stortingsgruppe. Når vi nå sender den ut til laga, er det bare som et utgangspunkt for en intern debatt og avklaring i dette spørsmålet. Vi har forsøkt å behandle emnet forholdsvis konkret og detaljert, og derfor burde debatten i laga kunne munne ut i en fastlegging av vår politiske praksis i dette spørsmålet. Det er meget ønskelig at så mange lag som mulig sender inn konkret og prinsipiell kritikk av kommentaren, samt forslag til endringer. Disse kan evt. trykkes i Ungsosialisten.

Redaksjonelt bygger utkastet på Regjeringens budsjettforslag til utviklingshjelp.

Innledning: Kritikk av tradisjonelle u-hjelpsformer.

Store deler av u-hjelpen avlaster den private kapital for nødvendige utgifter til sosiale formål og teknisk infrastruktur (utdanning, helsevern, veger, havner osv.) ved finansiering gjennom offentlige midler. Så lenge utviklingslanda var kolonier, ble tilskott til slike utgifter finansiert over kolonibudsjettet, en nødvendig investering på linje med næringslivets investeringer i kolonilanda. Da disse landa fikk sjølstyre, satt utenlandsk kapital stadig med store foretak, og de statlige investeringene som var nødvendige for at det private næringsliv skulle få fullt utbytte av sine investeringer, blir nå kalt "utviklingshjelp". Dette gjelder også mye av utviklingshjelpen fra rike land som aldri har vært koloniherrer.

U-hjelpen skaper et stort marked for vestlige varer og tjenester og bidrar til å konsolidere privatkapitalens monopolstilling i de fattige lands økonomi.

Matvarehjelp i stedet for produksjonsomlegging bidrar til å opprettholde den internasjonale arbeidsdeling. Det samme gjelder for eksporthjelp som har til oppgave å videreutvikle de deler av utviklingslandas produksjon, særlig råvarene, som er direkte knyttet til de rike landas ønsker og behov.

Eksportkreditter som et ledd i "u-hjelpen" er en støtte fra den kapitalistiske stat til konserner som ønsker å skaffe seg markeder for egne varer.

For å greie industrialiseringa har u-landa et stort behov for kapital. Gjennom såkalte "utviklingsbanker" og private finansinstitusjoner opptas lån som må tilbakebetales med høy rente. For å klare avdragene må u-landene oppta nye lån. Dette bringer dem inn i en ond sirkel som medfører at selv gaver, rentefrie lån o.l. må brukes til å betale gammel gjeld, dvs. at pengene går tilbake til de rike land.

Bemerkninger om Norges handelspolitiske forhold til u-landene.

Norge har meget høye tollsatser på ferdigvarer og halvfabrikata fra u-landene, mellom 15 - 30%. For enkelte varer betyr dette at vi til og med ligger over tollsatsene i andre vestlige land. Norge stemte mot tollpreferanser for industrivarer fra u-land på UNCTAD-konferansen i 1964 sammen med bl.a. Sveits, Sverige og USA!

Vi kan tilføye at slike preferanser egentlig ikke vil være noen "særbehandling" - det vil i høyden bety tollmessig likestilling av u-landa med de øvrige EFTA-land.

Nesten all skipsfart i verden er under vestlig kontroll. I tillegg til dette kommer hele forsikringsvesenet. Odelstinget vedtok 16. juni en lov rettet mot "diskriminering av norsk skipsfart." Da Norge har verdens nest største handelsflåte i aktivitet, er det innlysende at vi særlig på dette feltet motarbeider de fattige lands interesser. Det er nemlig særlig u-landa som ønsker å gjennomføre restriksjoner for å kunne bygge opp egne flåter, tiltak som utvilsomt vil gå mot norske rederes interesser. På UNCTAD-konferansen gikk vi da også klart mot u-landas forslag. Rederforbundets organ beskrev vår holdning slik:

"For å gjøre effekten av u-landas angrep så liten som mulig, ble det ansett gustig å begrense skipsfartsdiskusjonen til et så vidt faglig og snevert forum som mulig."

Norge har også hele tiden vært imot at UNCTAD's eksperter skulle analysere fraktkostnader og linjekonferansenes praksis. De store rederiene samles nemlig til konferanser der fraktene fastsettes og linjene fordeles. Denne monopol-politikken foregår selvsagt mest effektivt og uhindret i halvmørke. Ikke rart at våre u-landsvennlige myndigheter begrunner vår deltagelse på neste UNCTAD-konferanse med følgende: "Norges interesser på skipsfartens område tilsier en sterk representasjon. Man må videre regne med at Norge blir gjenvalgt til UNCTAD's styre." (St. prp. nr. 1 1967-68, side 14). Det sier noe om maktforholdene i verden.

Norge går imot et finansieringsfond som kan gi støtte til u-land i forbindelse med prisfall på råvarer på verdensmarkedet. Norge setter seg også imot en prisforhøyelse på råvarer.

Norge er i nokså liten grad engasjert direkte i næringsvirksomhet i u-land. De viktigste av slike foretak er Munck-konsernet og Lorenzen-gruppen. Onarheim-utvalget foreslår imidlertid at "private kapitaloverføringer" skal økes, dvs. norsk ny-kolonialistisk ekspansjon. En slik politikk, der hovedvekten skal legges på privat investeringsvirksomhet, vil heller befeste status quo, dvs. vestens kontroll over u-landenes ressurser, og må derfor klart motarbeides.

En prinsipiell vurdering av norske u-hjelpsformer.

Som en ser av det foregående, motarbeider Norge u-landas interesser på de områder som virkelig teller: tollpolitikk, skipsfart, stemmegivning i internasjonale organer o.l. Men det er nettopp her vi kan gjøre en innsats som kan få en viss betydning, til tross for at Norge er et av de land i Vest-Europa som har minst samkvem med u-land.

I forhold til dette er de norske bidrag gjennom budsjettet for u-hjelp minimale, men desto viktigere er det å være sikker på at de benyttes på den måte som har mest effekt for u-landas formål.

De fleste u-land har i dag en maktfordeling som gjør at en nasjonal overklasse har alliert seg med amerikansk og vest-europeisk storkapital. Dermed bevares landets struktur og rolle som råvareprodusent i den internasjonale arbeidsdelinga, og som investeringsmarked for den utenlandske industrikapitalen.

Hjelp til slike regimer, direkte eller indirekte, er bare en støtte til status quo og reell utarming av folket i u-landene.

Derfor er den eneste løsningen å støtte frigjøringsbevegelser i slike land, samt konsentrere tradisjonell u-hjelp - vesentlig kapitalgaver og langsiktige, rentefrie lån - til land der statsmakten har en egen plan for utviklinga av landet, en plan som har muligheter for å skape virkelig utvikling for hele folket.

FN er i dag totalt dominert av land som har interesse av at den internasjonale arbeidsdelinga opprettholdes. Vi mener derfor at norsk u-hjelp ikke bør formidles gjennom dette organet. Vi vet både hvilke land FN-hjelpen går til - Cuba, Nord-Vietnam og Nord-Korea er utelukket allerede i starten - og hvilken type prosjekter som direkte eller indirekte støttes.

Dette er etter vår mening ikke hjelp til utvikling, og vi bør ikke støtte et system som legger forholdene til rette for økt utbytting av de fattige land.

Noen vil her hevde at enkelte av FN's prosjekter isolert sett kan gi gunstige resultater. Da bör man ha for öye at:

- a. Bevilgningene til FN er stort sett sekkeposter, og Norge har ingen innvirkning på den retning bevilgningene tar.
- b. Behovene er så uoverstigelige at norsk bistand ikke vil kunne imötekomme dem uansett hvor de settes inn.
- c. Derfor er det helt nödvendig at den bistand som ytes i sin helhet kommer folket i u-landene til gode.

Selv om FN-hjelp i enkelte tilfelle kan ha en positiv karakter, så er dette argumentet ikke holdbart mot en avvisning av de fleste formene for FN-hjelp.

Av de mer detaljerte forslagene som fölger nedenfor ser en at vi går inn for stor overføring fra "multilateral" til "bilateral" bistand. Vi mener at disse betegnelsene innebærer et kunstig skille. Hovedsaken er hvor og til hva hjelpen går. Hvis det fantes et internasjonalt organ som fordelte bistand etter de retningslinjer som vi mener er riktige, ville dette - ikke minst rent administrativt - være å foretrekke.

I den nåværende situasjon mener vi at en fordeling gjennom FN-organisasjonen er uakseptabel, og foreslår derfor at disse bevilgningene blir overført til prosjekter der Norge, eventuelt i samarbeid med andre nordiske land, kan kontrollere hvem som nyter godt av hjelpen.

Det som må fastslåes som en grunnleggende betingelse er at slik bilateral bistand, ikke blir "bundet hjelp", dvs. hjelp bundet til levering av norske varer og tjenester, uten i tilfelle der det mottakende landet spesielt önsker dette. Utviklingshjelp må ikke bli en støtteordning innstilt på norsk næringslivs önsker og behov. Forslag i den retning er det eneste virkelig nye i Onarheim-utvalgets innstilling. Vi vil gå mot utvalgets forslag om støtteordninger for norsk industris investeringer i u-land og forundersökkelser som skal lette slike investeringer, likeså alle forslag som i realiteten innebærer at norsk næringsliv får en høyere pris for sine varer enn markedspris.

Konkret vurdering av norske u-hjelpsformer og institusjoner som formidler norsk u-hjelp.

Budsjettforslaget for 1968 anbefaler en samlet bevilgning på kr. 137 400 000.-

Omtrent halvparten av norsk u-hjelp formidles i dag gjennom organisasjoner innen FN-familien. De viktigste er:

1. FAO (Verdens matvareprogram)

Programmets viktigste funksjon har bestått i å fjerne overskuddslagre av matvarer, særlig fra USA. Etter vår mening er hovedoppgaven å utvide u-landenes egen matproduksjon, dvs. matvarer til eget forbruk, ikke primærprodukter til industrilandene, og vi vil derfor gå mot bevilgninger til Verdens matvareprogram.

2. FN's barnefond UNICEF.

Fondet drives hovedsaklig med krisehjelp for barn under naturkatastrofer, sosiale tiltak, helse- og sykdomskontroll. Etter vår mening må det meste av dette karakteriseres som humanitære hjelpetiltak, ikke utviklingshjelp.

Bevilgningsforslaget er meget lavt, 3,8 millioner, og vi anser det for ufruktbart å ta det opp til prinsipiell omvurdering, iallfall foreløpig.

3. UNHCR (høykommissæren for flyktninger)

UNRWA (Palestina-flyktingene)

Sør-Afrika-flyktinger.

Disse institusjonene formidler også humanitære hjelpetiltak.

Bevilgningsforslagene ligger her på et meget lavt nivå, tilsammen ca. 2,6 millioner.

Selv om disse postene ikke regnes som utviklingshjelp, mener vi at de to siste postene bør økes kraftig.

Palestina-flyktingenes situasjon etter Israels siste aggresjon, er ubeskrivelige, og holder befolkningen nede i apati og sosial elendighet. Hjelpen til flyktingene fra Sør-Afrika er etter alt å dømme av progressiv karakter, da den ofte kommer afrikanere til gode som seinere går inn i frigjøringsbevegelsen i det sørlige Afrika.

4. FN's utviklingsprogram (UNDP)

Dette er en av de største postene på det norske u-hjelpsbudsjettet, med 35 millioner. UNDP er en sammenslutning av FN's utvidete program for faglig bistand (EPTA) og FN's Spesialfond.

Innen EPTA ligger hovedvekten på formidling av rådgivende eksperter for bestemte avgrensede oppgaver som kan overtas av en enkelt fagmann. Etter vår mening må denne ekspertformidlingen ses i sammenheng med utviklingslandas politiske struktur, som i de fleste tilfelle består i at en liten overklasse lever i en symbiose med internasjonal monopolkapital.

Ekspertveiledning vil gi hjelp i oppbygging av en teknisk og sosial infra-struktur. Oppbygging av en infra-struktur er selvsagt nødvendig for industrialiseringsprosessen i alle fattige land, men vil etter vår mening føre til økt utbytting så lenge den nåværende økonomiske og handelsmessige struktur opprettholdes. Et motargument kan være at u-landa på denne måten kan bli mer uavhengig av privat know-how og medfølgende kapital. Vi anser imidlertid ikke dette som overbevisende nok til å endre standpunkt, så lenge FN domineres av de samme kapitalkrefters statsmakter.

I tillegg bør det nevnes at land som Kina, Nord-Korea, NordVietnam og Cuba enten har frabedt seg eller er blitt nektet slik ekspertise.

Spesialfondet foretar såkalte förinvesteringsundersökelsor som "er rettet direkte mot problemer av umiddelbar betydning for utviklingslanda med henblikk på offentlige og private investeringer" (St.prp. nr.10 s.11)

Dette innbefatter altså at FN finansierer undersøkelser som i de fleste u-land vil være til mest nytte for internasjonale konserner. Vi mener derfor at begge disse u-hjelpsformer har klart negative aspekter, og at midlene bør anvendes på andre områder.

Som et generelt trekk ved FN's bistandsvirksomhet fester vi oss ved at de ressursene som anvendes er meget små. Den årlige målsetting for UNDP er bare på 1,4 milliarder kroner, altså bare vel halvparten av det norske militærbudsjettet. Selv om midlene hadde blitt anvendt progressivt så ville de likevel ha vært helt utilstrekkelige.

5. Den asiatiske utviklingsbank.

Banken ble opprettet i slutten av 1965 og har sitt hovedsete i Manila. Aksjekapitalen er 7 milliarder kr.

Norge har gått inn som medlem med et kapitalinnskudd på 35 mill. kr. Bevilgningen for 1968 er på 3,5 mill.

Utviklingsbanken skal yte lån etter "sunne forretningsmessige prinsipper" (Onarheimutv. s.97), det vil i praksis si at Verdensbankens retningslinjer vil bli fulgt (rente 6%). Dette har prinsipielt lite med hjelp til utvikling å gjøre.

Vi kjenner naturlig nok for lite til bankens virksomhet til å kunne kritisere den konkret. Men da den ble opprettet etter mønster av den inter-amerikanske utviklingsbank, hovedsete Washington, kan det kanskje gi visse antydninger. Denne banken karakteriseres nemlig som et "redskap for imperialismen" både av Regis Debray (New Left Review nr.45 s.17) og James O'Connor (Studies on the Left nr.4 s.64)

Vi bør gå mot denne posten.

6. Det internasjonale utviklingsfond (IDA) og andre finansinstitusjoner.

FN's finansielle bistand kanaliseres gjennom Verdensbanken, IDA, og IFC (International Finance Corporation).

Verdensbanken yter lån til høge renter, IDA derimot på fordelaktige rentevilkår. IFC tar i hovedsak sikte på å fremme vestlige private investeringer, og Onarheim-utvalget forstår dets betydning i en ny norsk u-hjelps-strategi, der norsk privatkapital spiller en hovedrolle.

Etter vårt syn er m.a.o. IFC en skadelig institusjon og vi avviser Onarheimutvalget på dette punktet.

Den alt overveiende del av Norges bidrag går gjennom IDA som har samme ledelse som Verdensbanken, og altså er kontrollert av de vestlige land. Betingelsene for lån er at de fattige land bygger opp en økonomisk struktur som er gunstig for vestlige interesser.

Derfor har u-landa krevd at lån skal ytes direkte gjennom FN, men dette er avvist av de rike land, som hevder at IDA og Verdensbanken "tjener sin hensikt". Norge går mot u-landas forslag, fordi det er "urealistisk" (Onarheim-utvalget s.99).

Også Nordens Sosialdemokratiske Ungdom har rettet skarp kritikk mot IDA's virksomhet.

Konklusjon: Forslaget til bevilgninger til multilateral finansiell bistand bør avvises, og i stedet overføres til bilateral, finansiell bistand til land der man har sikkerhet for at det kommer folket til gode.

7. Dekning av ymse hjelpetiltak.

Denne posten er på vel 21 millioner kroner. 1/3 av dette beløpet er allerede bundet til et matvareprogram, fastsatt under Kennedy-runden. Det gjenstående beløp, 13 millioner, skal ifølge St.prp. nr.1 1967 s.15, gå til utvidet innsats for norsk u-hjelp i Öst-Afrika samt "nye tiltak det kan bli aktuelt å gjennomføre på basis av Onarheim-utvalgets innstilling.

Det er slående at denne uklare posten som er kalt "ymse hjelpetiltak" representerer nesten hele u-hjelpsøkinga fra forrige budsjett.

Skal vår utvidete virksomhet i Öst-Afrika gå til nye hjelpeprosjekter a la prestisje-skolen i Tanzania? (se kommentar nedenfor)

Hvorfor foreligger det ikke konkrete planer? Da de "nye tiltak" Onarheim-utv. skisserer stort sett går på statlig subsidiering av private firmaers ekspansjon i u-land, bør posten klart avvises fra vår side.

Norsk utviklingshjelp.

ab: Fellesutgifter, stipend o.l. Ingen kommentar.

c. Faglig hjelp.

Denne posten representerer hovedsaklig kvalifisert arbeidskraft til visse øst-afrikanske land, Uganda, Zambia og Kenya.

I den grad progressive regimer ønsker slik veiledning, bør den kunne utvides. At dette fullt ut er mulig, bekreftes av Onarheim-utv. (s. 25) At behovet er til stede, kom til syne da f. eks. Tanzania nasjonaliserte bankvesenet. Da var landet på jakt etter nordiske bankfolk, og fikk da også bistand fra dansker, men ikke av nordmenn. Dette utvekslings-samarbeidet m.h.t. eksperter, bør gjelde land som Cuba, Algerie, Tanzania, Nord-Vietnam, Guinea, Mali og frigjorte områder i Sør-Vietnam og Portugisisk Guinea og Mozambique.

Generelt bør ikke ekspertutsendelsen ta form av innbringende ferieopphold, det primære må være å utdanne innenlandsk ekspertise.

d. Fredskorps.

Dette bør etter vår mening oppløses og mannskapet betraktes som vanlig faglig bistand. Avtalen med Iran bør opphøre.

e. India-prosjektet.

Dette er så vidt vi vet under avvikling. Norge bør primært stille kapital og ekspertise til disposisjon for progressive regimers egne myndigheter slik at ressursene anvendes i pakt med landets egen utbyggingsplan og ikke blir isolert i enklaver, prestisje-prosjekter.

9. Nordiske prosjekter.

a. Korea-sykehuset.

Under avvikling. Ingen kommentar.

b. Tanzania-prosjektet.

Dette er et klart eksempel på sløsing med ressurser.

De skandinaviske land har gått sammen om et stort skoleprosjekt som utvilsomt er luksuriöst og imponerende. Den engelske u-lands-ekspert Guy Hunter omtaler nettopp dette prosjektet som et eksempel på feilslåtte prestisjeprosjekter. (The best of the Worlds U. Press 1967). Tanzania har nemlig et meget fleksibelt undervisningssystem, der man er på veg bort fra internat skoler som skandinavene nettopp har bygd til en sum av 50 millioner kr. I stedet bør midlene bevilges og økes som et rent gavebeløp til Tanzanias egne utviklingsmyndigheter, evt. med forhåndsopplysninger om konkrete prosjekter.

- c. Sannsynligvis o.k. (Samvirkeutstilling i Kenya)
- d. Bevilgninger til private institusjoner.
- Bevilgninger til religiøse og andre private organisasjoners prosjekter bør hovedsaklig avvises. En vurdering av de enkelte tilfelle bør likevel finne sted, men kravene til statlig støtte bør være meget strenge. Det er viktig at u-landa selv gir uttrykk for ønsket om at hjelp bør gis akkurat på denne måten.

Alternativt forslag til U-hjelpsbudsjett:

1. Bilateral finansiell bistand.....	120 000 000 kr.
2. Bilateral faglig bistand.....	30 000 000 "
3. Støtte til Nord-Vietnam	40 000 000 "
4. Støtte til FRELIMO.Mozambique Institute	10 000 000 "
5. Flyktningshjelp til Palestina-arabere	5 000 000 "
6. Flyktningshjelp til sør-afrikanerne	8 000 000 "
7. FN 200 000 kr.	
ILO 53 800 "	
UNACH 1 100 000 "	
1 353 800 kr.	1 353 800 "
8. UNICEF	3 800 000 "
9. Ymse hjelpetiltak (bundet til Kennedy-runden).....	7 000 000 "
10. Norsk Utv.hjelp(Fredskorps, faglig bistand)	21 927 700 "
11. Nordiske prosj.(Tanzania-skolen ströket).....	3 168 000 "
12. Hjelp ved naturkatastrofer	750 000 "
	<u>240 599 500 kr.</u>

Vi har lagt hoved-vekten på en omvurdering av formene for bistand, ikke budsjettets størrelsesorden. Her har vi forsøkt å holde oss til den ramme vi antok SF vil gå inn for i Stortinget. Dersom denne utvides, kan de enkelte postene økes med de samme forholdstall som før.

Utvidelser og nye tiltak. (Kommentar til budsjettforslaget.)

Ut fra en prinsipiell politisk vurdering av FN og FN's finansinstitusjoner finner vi det som nevnt ikke riktig i dagens situasjon å fordele midlene gjennom disse kanalene.

Norske prosjekter bør heller konsentreres om de oppgaver som i dag ikke løses av internasjonale organisasjoner. Som alternativ ramme for norsk bistand til u-landa gjennom bevilgninger over statsbudsjettet, foreslår vi følgende:

Ad 1. Norge bør yte kapitalhjelp i form av statlige gaver og langsiktige rentefrie lån med opp til 50 - 60 års avdragsfrihet. Vi foreslår at Norge i første rekke konsentrerer seg om kapitalhjelp til de frigjorte områder vi tidligere har nevnt, spesielt de som boikottes av FN-institusjonene.

Ad 2. Samme begrunnelse.

Ad 3. Hjelpen til Nord-Vietnam bør helst være av den karakter landets egen regejering ønsker det. En slik post forutsetter vel et forslag om diplomatisk brudd med Saigon og anerkjennelse av Hanoi-regjeringen.

Ad 4. FRELIMO kan hjelpes effektivt gjennom en "pen bevilgning" til skolen Mozambique Institute. Den ledes av Mondlanes kone. Svensk utviklingshjelp har allerede støttet prosjektet.

Ad 5. Se tidligere kommentar

Ad 6. " " " "

Ad 7. Opprettholdes som før.

Ad 8. " " " "

Ad 9. Ca. 7 mill. kr. er såvidt bundet av Kennedy-runden. Restbeløpet bør avvises, dvs. bevilges til andre formål.

Ad 10. Fredskorpsbevilgningene gis som vanlig faglig bistand, som økes kraftig (se post 2). Bevilgningene til private institusjoner avgjøres i hvert enkelt tilfelle. Vi har ikke hatt tid til en konkret behandling. Der midler avslås, bør de overføres til f.eks. bilateral faglig bistand.

Ad 11. Tanzania-skolens uheldige karakter bør markeres ved at man går mot slike bevilgninger og foreslår bilateral faglig bistand til Tnzania (Jfr. 1 og 2)

Ad 12. Som før.